

[2]

Roll No.

Total Printed Pages - 4

F-3539

M.A. (Previous) Examination, 2022

SANSKRIT

Paper Third

(भाषाविज्ञानम्)

समय:-घण्टात्रयम्]

[सम्पूर्णाङ्काः:-100

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

इकाई-1

प्र.1(क) भाषायाः परिभाषा दत्त्वा भाषा बोली इत्येतयोः भेदः
उल्लेखनीयः। 20

अथवा

भाषाणां वर्गीकरणं सविस्तरं निरूपयत।

P.T.O.

(ख) आधुनिक भारतीयानाम् आर्यभाषाणां परिचयो देयः। 10

अथवा

भारोपीय भाषा परिवारस्य परिचयो देयः।

इकाई-2

2. स्वराणां व्यञ्जनानाञ्च उच्चारण स्थानानि प्रयत्नाश्च वर्णनीयः।20

अथवा

मानवीय ध्वनियणस्य परिचयो देयः।

(ख) संस्कृतध्वनिदृष्ट्या ध्वनि नियमः विवेचनीयः। 10

अथवा

अर्थपरिवर्तनस्य कारणानि दिशः च निरूपयत।

इकाई-3

3. अग्रांकितेषु केऽपि चत्वारः व्याख्यायाः- 20

(i) त्रिषष्टिश्चतुः षष्टिर्वा वर्णाः शम्भुयतेमताः।

प्राकृते संस्कृते चापि स्वयं प्रोक्ता स्वयंभुवा।।

F- 3539

[3]

- (ii) संवृतं मात्रिकं ज्ञेयं विवृतं तु द्विमात्रिकम् ।
घोषा वा संवृत्ताः सर्वे अघोषा विवृत्ताः स्मृताः ।
- (iii) माधुर्यमक्षरव्यक्तिः पदच्छेदस्तु सुस्वरः ।
धैर्यं लयसमर्थं च षडेते पाठका गुणाः ।।
- (iv) उदात्तानुदात्तश्च स्वरितश्च स्वरास्त्रयः ।
ह्रस्वो दीर्घः प्लुत इति कालतो नियमा अचि ।।
- (v) मन्त्रो हीनः स्वरतो वर्णतो वा
मिथ्या प्रयुक्तो न तमर्थमाह ।
स वाग्वज्रो यजमानं हिनस्ति
यथेन्द्र शत्रुःस्वरतोऽपराधात् ।।
- (vi) सुतीर्थादागतं व्यक्तं स्वान्नायं सुव्यवस्थितम् ।
सुस्वरेण सुवक्त्रेण प्रयुक्तं ब्रह्म राजते ।।

[4]

इकाई-4

- प्र.4. निम्नांकितेषु केऽपि चत्वारः सप्रसंगं व्याख्येयाः 20
- (i) यथागारं दुच्छन्नं वुट्ढि समतिविज्झति ।
एव अभावितं चित्तं रागो समतिविज्झति ।
- (ii) पमादमनुयुज्जन्ति वाला दुम्येधिनो जना ।।
अप्पमादं च मेधावी धनं सेट्ठं रक्खति ।।
- (iii) फन्दनं चपलं चित्तं दुरक्खं दुन्निवारयं ।
उज्जुं करोति मेधावी उसुकारो व तेजनं ।
- (iv) यथापि भमरो पुक्फं वण्णगन्धं अहेठयं ।
पलेति रसमादाय एव गामे मुनी चरे ।।
- (v) न हि पापंकतं कम्यं सज्जुखीरं व मुच्चति ।
डहन्तं बालमन्वेति भस्मछन्नो व पावको ।।